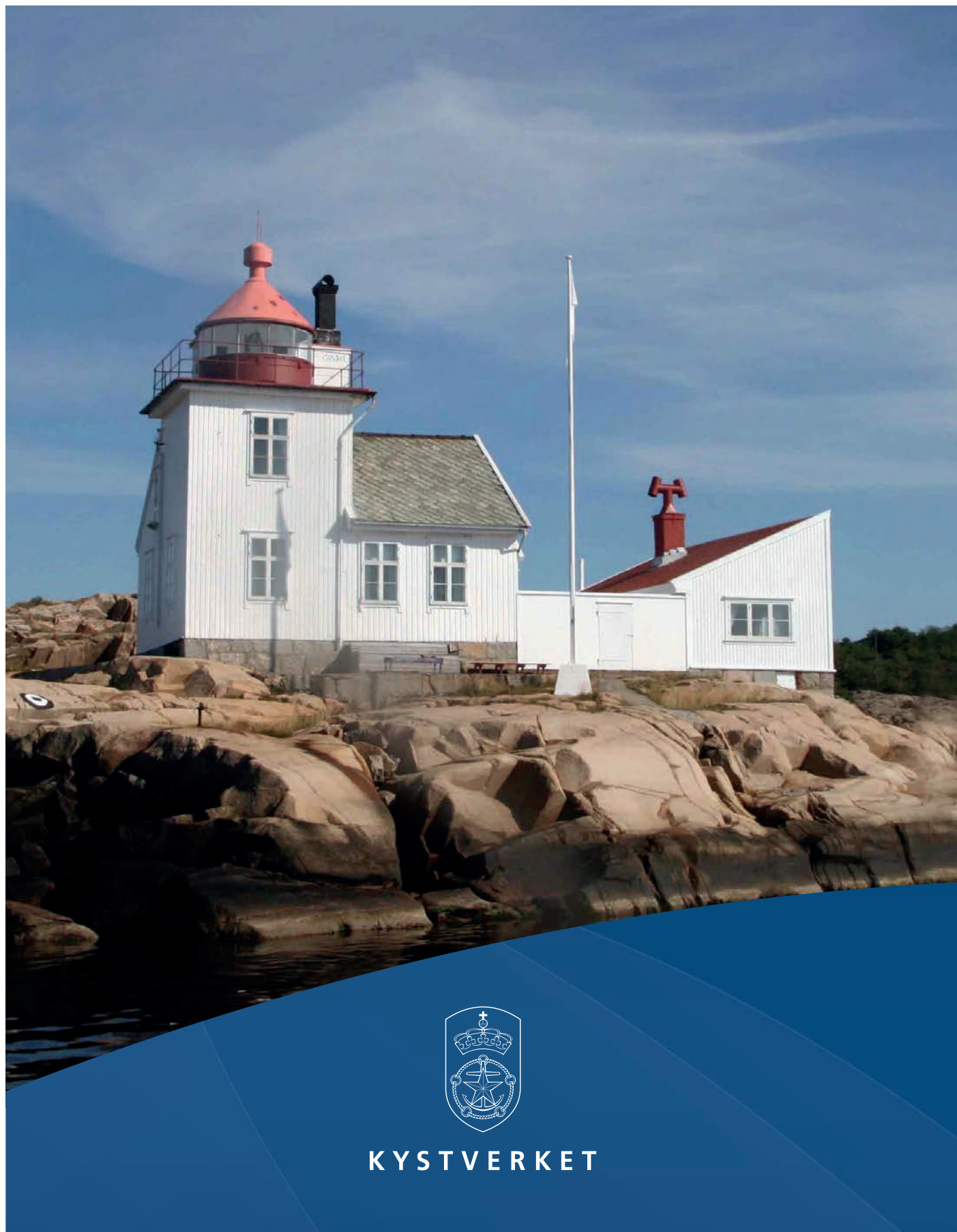

FORVALTNINGSPLAN FOR HOMLUNGEN FYRSTASJON

HVALER KOMMUNE • ØSTFOLD FYLKE

KYSTVERKET

INNHold

GENERELL DEL

Kystverkets fyrstasjoner.....	3
Innledning	3
Fredningsprosessen.....	3
Fredning av bygningene.....	3
Fredning av området som helhet.....	3
Hensynet til den tekniske driften av fyrstasjonen	3
Vernemyndighet.....	3
Kravet om forvaltningsplan	3
Hensikten med forvaltningsplanen	3
Ny bruk – på fyrenes premisser.....	4
Vern gjennom bruk – viktigheten av gode leietakere	4
Forholdet mellom fredningsvedtaket og forvaltningsplanen	5
Formidling	5
Generelle retningslinjer for tiltak på fyrstasjonene.....	5
Krav til dokumentasjon av endringer og større vedlikeholdsarbeider.....	6
Krav til håndverkere	6
Vedlikeholdshåndbok.....	6

Noen generelle punkter om antikvarisk bygningsvern og vedlikehold.....	6
Grunnholdninger til vern	6
Råd for vedlikehold og istandsetting - grunnprinsipper:	6
Vedlikehold – definisjon og faglige prinsipper.....	6
Større vedlikeholdsarbeider og endringer	7
Tilbakeføring	7

SPEIELL DEL

Homlungen fyrstasjon.....	8
Kart og situasjonskart.....	9
Kart over det fredete området.....	10
Faktaopplysninger om Homlungen fyrstasjon	11

Bygningspresentasjoner

1. Fyrvokterbolig med fyrlykt.....	13
2. Uthus (med bolig)	18
3. Tidligere sauefjøs / hønsehus.....	21
4. Do	23
5. Naust	25

Det fredete området	27
----------------------------------	-----------

Vedlegg 1: Oversikt over Kystverkets fyrstasjoner.....	28
---	-----------

Vedlegg 2: Fredningsvedtak for Homlungen fyrstasjon.....	29
---	-----------

Vedlegg 3: Tilstandsoversikt Homlungen fyrstasjon.....	38
---	-----------

Vedlegg 4: Tilstandsanalyse av Homlungen fyrstasjon	
--	--

1. Fyrvokterbolig med fyrlykt.....	39
2. Uthus (med bolig)	43
3. Tidligere sauefjøs / hønsehus.....	46
4. Do	49
5. Naust	51

Forsidefoto: Kystverket 15.8.2012. Alle øvrig foto i den spesielle delen er tatt av Kystverket 27.8.2015, om ikke annet er angitt.

GENERELL DEL

Tranøy fyrstasjon på Hamarøy, Nordland. Foto: Kystverket.

Kystverkets fyrstasjoner

Innledning

Fyrstasjonene forteller om en spesiell og svært viktig del av norsk historie. Satsingen på utbyggingen av fyrvesenet er en av de største i den norske stats historie, og utbyggingen av fyrstasjonene har bidratt til å utvikle Norge til den sjøfartsnasjon vi har vært og fremdeles er. Fyrstasjonene er også omfattet av en stor og stadig økende interesse, og ikke minst har de ofte en sterkt identitetsskapende funksjon for lokalbefolkningen. De fleste fyrstasjoner er monumenter i kystlandskapet, og Kystverket er som eier forpliktet til å forvalte disse kulturminnene med respekt for dem som har vært med på å bygge opp den maritime infrastrukturen vi i dag forvalter, og med omtanke for dem som kommer etter oss.

Fredningsprosessen

På bakgrunn av "Nasjonal verneplan for fyrstasjoner", som kom i 1997, fattet Riksantikvaren i tiden frem til 2001 vedtak om fredning etter kulturminneloven av 83 fyrstasjoner. Av disse er i dag 68 helt eller delvis fremdeles i Kystverkets eie (se oversikten i vedlegg 1). I 2001 besluttet Stortinget at de siste 31 bemannede fyrstasjonene skulle avbemannes, og denne prosessen ble avsluttet i 2006. Gjennom tidene er mange fyrstasjoner solgt, men i St.prp. nr. 29 (2006 – 2007) ble den da pågående avhendingsprosessen stoppet, og det ble bestemt at Kystverket skulle eie fyrstasjonene (med unntak for mulig overføring til Direktoratet for naturforvaltning). Samtidig ble det bestemt at Kystverket skulle stå for utleie slik at fyrstasjonene kunne gjøres tilgjengelige for allmennheten. Dette innebærer at "vern gjennom bruk" vil være et viktig prinsipp for etatens forvaltning av fyrstasjonene.

Fredning av bygningene

Bygningene på fyrstasjonen er fredet i henhold til § 15 i kulturminneloven. Dette innebærer at det ikke er tillatt å rive bygningene eller deler av disse, eksteriøret må ikke bygges om, heller ikke interiøret der dette er særskilt nevnt. Planløsningen kan ikke endres, og det kan ikke skiftes ut bygnings-elementer eller materialer. Alt vedlikehold og istandsetting skal utføres med tradisjonelle

materialer og metoder tilpasset bygningenes egenart og opprinnelige bygningstekniske løsninger.

Fredning av området som helhet

Området rundt bygningene er fredet i henhold til § 19 i kulturminneloven. Hensikten er å bevare anleggets virkning i landskapet, og sørge for at anleggets karakter blir bevart. Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre områdets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen. Eldre strukturer som gjerder, rekkverk, jordkjellere, tekniske installasjoner osv skal ikke fjernes eller endres uten at det har vært nødvendig kontakt med vernemyndighetene. Det er viktig å bevare stedets egenart, og dette gir også en sentral premiss for hvordan det kan legges til rette for ny bruk av fireiendommene.

Hensynet til den tekniske driften av fyrstasjonen

I fredningsvedtakene står det at fredningen ikke skal være til hinder for den tekniske driften av fyrstasjonen. Dette betyr imidlertid ikke at Kystverket uten videre kan fjerne eller gjøre endringer på teknisk utstyr, selv om dette er sikkerhetsmessig begrunnet. Andre formuleringer i de forskjellige fredningsvedtakene gjør også at det kan være nyanser i hva som er tillatt og hva som er søknadspliktig. Generelt er det best å gå ut ifra at alle tiltak er søknadspliktig, spesielt i selve fyret, som er interiørfredet. Det er viktig at regionen har en god dialog med vernemyndighetene i en tidlig fase, ikke minst fordi etaten da kan få veiledning slik at planlagte tiltak kan bli gjennomført på en måte som også best mulig ivaretar hensynet til kulturminnet.

Vernemyndighet

Ansvar for den konkrete oppfølgingen og forvaltningen av fredningsvedtakene for de enkelte fyrstasjoner er delegert fra Riksantikvaren som nasjonal vernemyndighet til fylkeskommunenes regionale kulturminneforvaltning. Det er følgelig fylkeskommunen som skal behandle søknader om dispensasjon ved tiltak som krever slik tillatelse, og det er den aktuelle region i Kystverket som kan sende søknad om dispensasjon.

Kravet om forvaltningsplan

I henhold til kgl. res. av 1. september 2006 skal det utarbeides forvaltningsplan for alle fredede eiendommer i statens eie. I forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer er det bestemt at forvaltningsplanene skal forelegges Riksantikvaren, som skal sikre at innholdet ivaretar formålet med fredningen.

Hensikten med forvaltningsplanen

Forvaltningsplanen skal både gi kunnskap om viktige generelle prinsipper for forvaltningen av fyrstasjonene som fredede kulturminner, og gi forståelse for det helhetlige miljøet og det særpreget som karakteriserer den enkelte fireiendommen, og som skal ivaretas i vernesammenheng.

Hensikten er å sørge for et best mulig utgangspunkt for å stille de rette spørsmålene og finne de rette løsningene når det gjelder vedlikehold, bruk og utvikling av den aktuelle fyrstasjonen.

Forvaltningsplanen består av en generell del, som er felles for alle fyrstasjonene, og en spesiell del, som omhandler den enkelte fyrstasjon.

Forvaltningsplanens spesielle del vil inneholde:

- Relevante eiendomsdata
- Presentasjon av fyreiendommen som helhet, de enkelte bygninger, anlegg og tekniske installasjoner, og området.
- Vurdering av utviklingsmuligheter for fyrstasjonen som helhet samt for de enkelte bygninger
- Eventuelle spesielle forhold for den aktuelle fyrstasjon
- Bygnings- og konstruksjonsdokumentasjon (foto og tegninger)
- Tilstandsanalyse, eventuelt med konkrete forslag til tiltak
- Historisk dokumentasjon
- Fredningsvedtaket

Når det gjelder historisk dokumentasjon, vil ikke den kunne være uttømmende i forvaltningsplanen for den enkelte fyrstasjon. Det er derfor viktig at man ved planlegging av konkrete tiltak, som tilbakeføring eller formidling, går aktivt inn for å finne ytterligere informasjon. Her vil Senter for eiendom og kultur og Kystverkmusea kunne bistå regionene og leietakerne.

Senter for eiendom og kultur har ansvaret for koordineringen av etatens arbeid med forvaltningsplaner. Utarbeidelsen av de konkrete forvaltningsplanene for de enkelte fyrstasjonene gjøres i nært samarbeid mellom regionene og Senter for eiendom og kultur.

Ny bruk – på fyrenes premisser

Ny bruk gjør det ofte ønskelig og noen ganger nødvendig med endringer av bygninger og tilrettelegging på området. Det er viktig å bruke tid på å vurdere hvordan slike tiltak kan gjøres så skånsomt som mulig, og uten at fyreiendommens egenart blir skadelidende. En liten endring ett sted kan virke harmløs, og det samme kan en annen et annet sted, og en tredje... men summen av disse delene kan bli en dårlig helhet som gir en lite harmonisk utvikling av stedet. Forvaltningsplanen skal bidra til at det blir lettere å ha helheten for øye når mulige endringer vurderes. I gjennomgangen av fyreiendommen som helhet og de enkelte bygninger blir det konkretisert forhold som det vil være viktig å ta hensyn til ved planlegging av større

vedlikeholdsarbeider og endringer, og det indikeres mulige bruksområder og utviklingspotensiale som Kystverket mener vil ivareta stedets egenart. Enkelte steder er det naturlig å gi klare føringer om hvor det vil være aktuelt å vurdere tilbakeføring, og eventuelt til hvilken epoke.

Fra Store Torungen. Foto: Kystverket.

Det lar seg oftest gjøre å finne gode løsninger som forener vern med ny bruk, selv om løsningene kan bli annerledes enn det man først så for seg. Å finne slike løsninger krever grundighet, vilje og kompetanse i både planlegging og gjennomføring av arbeidene. Felles samtaler mellom Kystverket som eier, leietaker som bruker, kommunen som forvalter av plan- og bygningsloven og fylkeskommunen som forvalter av fredningsvedtaket, vil ofte være vel anvendt tid – og ikke minst hvis diskusjonene kan finne sted nettopp på fyrstasjonen. Stedet er i høyeste grad part i saken, og kan ofte gi føringer gjennom sin tilstedeværelse!

Vern gjennom bruk – viktigheten av gode leietakere

Kystverket er avhengig av et samarbeid med leietakere som er interessert i å bidra til å ta vare på den viktige kulturarven som fyrstasjonene representerer. Staten vil i liten grad selv kunne benytte den bygningsmassen som er på fyrstasjonene utover de bygningene som er direkte knyttet til den tekniske driften av navigasjonsinstallasjonen, slik som maskinhus og fyrtårn. Vern gjennom bruk forutsetter et aktørsamarbeid, der gjerne også lokale og regionale myndigheter er engasjert, enten som leietakere, eller som aktive premissleverandører og bidragsytere i utviklingen av stedet.

Kystverket benytter en standard leieavtale ved utleie av fyrstasjoner, også for de som ikke er fredet. Avtalen har følgende generelle formål og forutsetninger:

- Uavhengig av om eiendommen er helt eller delvis fredet, skal eiendommen bevares og sikres som kulturminne, og eiendommens egenart skal bevares.

- Leietaker skal ivareta og videreutvikle allmennhetens adgang til fyreiendommen. Leietakers aktivitet på stedet må tilpasses allmennhetens interesser slik at den ikke kommer i konflikt med disse interessene.
- Leietaker forplikter seg til å holde utleier løpende orientert om planene for utviklingen og bruken av leieobjektet.
- Utleier vil bidra med rådgivning ved videre vedlikehold og istandssetting av leieobjektet. Utleier vil løpende vurdere mulighetene for å bidra til vedlikehold og/eller oppgradering av leieobjektet ut fra de til enhver tid gitte budsjetttrammer.
- Leietaker må ikke bruke, eller tillate at andre bruker, leieobjektet til bolig.
- Leietaker forplikter seg til å legge særlig vekt på miljøvern i forhold til bruk og vedlikehold av leieobjektet.

I tillegg skal det formuleres egne punkter som uttrykker formål og forutsetninger for leieforholdet ved den enkelte fyrstasjon. En slik formålsparagraf i en leieavtale understreker nødvendigheten av et nært samarbeid og tett kommunikasjon mellom Kystverket og leietakerne – dette er ikke et vanlig leieforhold, men gjelder samarbeid om et kulturminne!

Avtalen omtaler også samarbeidet om vedlikeholdsarbeidet på fyrstasjonen. Det er Kystverket som i siste instans er ansvarlig for å sette opp arbeidsprogram for det enkelte år og gi nødvendige føringer for hva som skal gjøres og på hvilken måte. Bortsett fra ved kritiske hendelser, slik som ved stormskader, skal ikke leietaker utføre noen tiltak på eiendommen uten at dette er godkjent av eier. Det er også eier som er ansvarlig for at alle nødvendige tillatelser er innhentet fra vernemyndighetene.

Kjeungskjæret fyrstasjon, Sør-Trøndelag. Foto: Kystverket.

Forholdet mellom fredningsvedtaket og forvaltningsplanen

Fredningsvedtaket er styrende for forvaltningen av fyreiendommen, og er rettslig bindende. Forvaltningsplanen er ikke rettslig bindende, men uttrykker Kystverkets vurdering av hva som vil

være en naturlig presisering og konkretisering av fredningsvedtaket, og etatens oppfatning av hvordan den fredede eiendommen bør utvikles. Konkrete tiltak kan ikke gjennomføres uten at vernemyndighetene har fattet vedtak om at de kan iverksettes. Det er Kystverket i den enkelte region som søker vernemyndighetene i det aktuelle fylke om tillatelse til tiltak.

Formidling med nytt elementsystem i betong. Foto: Kystverket.

Formidling

Fyrstasjonene er nasjonale kulturminner som skal dokumentere en viktig del av vår maritime kulturarv og Kystverkets historiske innsats for å trygge ferdsele til sjøs. Samtidig er det et mål med fredningen at kunnskap om disse kulturminnene og deres historiske kontekst skal kunne formidles til allmennheten. Det er derfor viktig at all ny bruk bidrar til kunnskapsformidling og opplevelse av historien. Kystverket vil i samarbeid med Kystverkmusea (ved Lindesnes fyrmuseum) lage retningslinjer for utarbeidelse av formidlingsplaner for de enkelte fyrstasjonene, i et samspill mellom etaten, etatsmuseene og leietakerne. Det er videre utarbeidet en skiltmal for de fredede fyrstasjonene, for å gi etatens formidling av egen kulturhistorie et helhetlig, nasjonalt preg. Denne skiltmalen vil være styrende for hvordan utendørs informasjon og skilting utformes på de fredede fyrstasjonene. All utendørs informasjon skal godkjennes av Kystverket på forhånd.

Generelle retningslinjer for tiltak på fyrstasjonene

På alle de fredete bygningene skal eksteriøret bevares mest mulig uendret. Enkelte bygninger er svært autentiske, mens andre er sterkt endret og modernisert. Ulike typer tiltak, som tilbakeføring og utskifting av bygningsdeler, vil derfor bli vurdert ulikt fra bygning til bygning.

Interiørene har for de aller fleste av fyrstasjonene ikke et like sterkt formelt vern som eksteriøret – unntaket er selve fyrtårnene, som er interiørfredet. For de øvrige bygningene er planløsning og konstruksjoner normalt omfattet av de enkelte fredningsvedtakene. Imidlertid bør en ved interiørmessige oppgraderinger og endringer legge vekt på å bevare størst mulig autentisitet med tanke på den historie fyrstasjonen skal formidle. Denne intensjonen må samtidig avveies i forhold til behovet for nødvendig bruksmessig oppgradering.

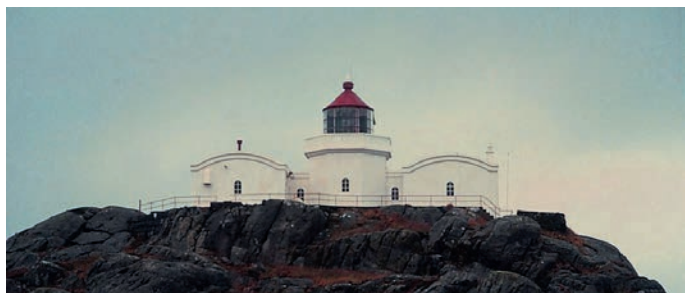
Krav til dokumentasjon av endringer og større vedlikeholdsarbeider

Alle endringer og større vedlikeholdsarbeider på en fredet bygning eller et fredet område skal dokumenteres. En søknad om tillatelse inneholder et minimum av beskrivelse av tiltaket, men dette er ikke tilstrekkelig dokumentasjon. Det vil bli gitt nærmere retningslinjer for hvordan nødvendig dokumentasjon skal utføres og arkiveres.

Krav til håndverkere

Generelt må håndverkere som arbeider på fredete bygninger, ha nødvendig kunnskap og erfaring fra antikvarisk arbeid. Det er viktig å ha den rette holdningen til dette arbeidet, beherske aktuelle teknikker, og å ha faglig grunnlag for å kunne ta riktige valg når det gjelder materialer og metode.

I noen tilfeller vil det være nødvendig med spesialkompetanse for at resultatet skal bli tilfredsstillende. Dette kan være ved restaurering av vinduer, dokumentasjonsarbeid, blanding av maling etter historisk resept, konserveringsarbeider mm. Når vernemyndigheten gir tillatelse til endringer, kan det settes vilkår om at utførende håndverkere har antikvarfaglig kompetanse.

Geitungen fyrstasjon, Rogaland. Foto: Kystverket.

Vedlikeholdshåndbok

Det er behov for å sammenfatte retningslinjer for vedlikehold av fyrstasjonene, både de fredede og de ikke fredede, i en egen vedlikeholdshåndbok, og Kystverket er nå i ferd med å utarbeide en slik veileder. Denne prosessen vil også innebære nær kontakt med ulike vernemyndigheter, for å finne frem til løsninger som i størst mulig grad kan være felles for etatens fredede bygninger. I og med at søknad om dispensasjon avgjøres av den enkelte fylkeskommune, kan tolkning av og praksis i oppfølging av fredningsvedtakene variere noe fra fylke til fylke. En vedlikeholdshåndbok bør kunne bidra til å harmonisere praksis ut fra et nasjonalt perspektiv, selv om den naturligvis ikke vil kunne erstatte kravene til saksbehandling i den enkelte sak.

Noen generelle punkter om antikvarisk bygningsvern

Grunnholdninger til vern

Kulturminner er en viktig del av vår samlede kulturarv. Bygningene dokumenterer tidligere tiders samfunnsforhold, levekår, liv og gjøremål,

byggeskikk og håndverksteknikker.

Gamle bygninger er ikke-fornybare ressurser, og de er primærkilder til kunnskap om fortida. Alle andre nedtegnelser, fotografier og registreringer innebærer grader av fortolkning. Bygningene er derfor en unik kilde til kunnskap og et umistelig grunnlag for framtidig forskning, enten det gjelder levekår, byggeteknikk, dekordetaljer eller lignende. Ved framtidig bruk og modernisering er det viktig at vi i minst mulig grad reduserer bygningenes verdi som historisk kilde. Som hovedregel skal man være svært varsom med å fjerne elementer i en fredet bygning – alle de historiske epokene som har nedfelt seg i det fysiske bygningsmiljøet, forteller en historie om bygningens og stedets utvikling. I noen tilfeller kan man imidlertid bli nødt til å prioritere mellom ulike faser. Unntaksvis kan det også vært aktuelt å tilbakeføre en bygning til en dokumentert tidligere tilstand.

Råd for vedlikehold og istandsetting - grunnprinsipper innen bygningsvernet

De viktigste grunnprinsippene er:

- Mest mulig av alle deler av bygningen skal bevares. Derfor må inngrepene ved vedlikehold og utbedring være så små som mulig.
- Det er bedre å vedlikeholde framfor å reparere, og det er bedre å reparere framfor å skifte ut.
- Det må brukes tradisjonelle materialer og metoder, både ved vedlikehold og eventuell utskifting.
- Skjulte deler av bygningen (konstruksjoner) er like viktige å ta vare på som synlige (overflater).
- Hvis man må endre, er det bedre å føye noe til enn å fjerne originale eller gamle deler. Det beste bygningshistoriske "arkivet" er bygningen selv.
- Gamle ombygginger og endringer av en bygning er ofte viktige å bevare. De kan fortelle om bygningens livshistorie gjennom skiftende stilretninger og bruk.
- Når noe fjernes eller endres, skal aktuell dokumentasjon bli nedtegnet og arkivert. I spesielle tilfeller sikres dokumentasjonen ved lagring av den fjernete bygningsdelen (nærmere retningslinjer vil bli utarbeidet for dette).
- Endringer skal om mulig være reversible. Når behovene endrer seg, kan de nye elementene fjernes og bygningen kan framstå slik den var før endringen.

Vedlikehold – definisjon og faglige prinsipper

Hovedregelen er at løpende vedlikehold utføres uten at vernemyndighetene trekkes inn, mens man må søke tillatelse for endringer. Grensen mellom vedlikehold og endring kan være vanskelig å definere, og ulike aktører kan ha ulik oppfatning av begrepene. Kulturminnevernets definisjon av vedlikehold er snever, i den hensikt å ivareta kulturhistoriske verdier.

Mange eiere har i beste mening utført "vedlikeholdsarbeid" på en slik måte at vernemyndighetene vurderer dette som endring/inngrep, som i verste fall er skadelig for kulturminnet. Dette kan for eksempel være bruk av for tett maling, som medfører avskalling og råteskader, eller utskifting av opprinnelige bygningsdeler som burde blitt istandsatt av en kyndig restaureringshåndverker. Vedlikeholdet av en fredet bygning er underlagt kulturminneforvaltningens overvåking. Det kan oppstå usikkerhet om hva man kan utføre uten å spørre, og når man må søke om tillatelse.

Hovedprinsippet for vedlikehold av gamle bygninger er å bevare mest mulig av de gamle bygningsdelene og å hindre skader. Dette gjelder både synlige og skjulte konstruksjoner og elementer. Vedlikeholdet skal om mulig skje på samme måte som da huset ble bygget, med samme teknikk, utførelse og materialbruk. I praksis vil dette noen ganger bety merarbeid, andre ganger krever det bare omtanke og kompetanse.

Homlungen fyrstasjon, Østfold. Foto: Kystverket.

Ved å bevare de gamle bygningsdelene og overflatene beholder bygningen sin autenticitet, og dermed sin vitenskapelige kildeverdi og opplevelsesverdi. En kopi kan aldri fullt ut erstatte de opprinnelige bygningsdelene. Selv om kopien er nøyaktig likt utført, er minst to dimensjoner gått tapt:

1. Aldersverdien: Spor av "tidens tann" er borte. Vi kan ikke lenger berøre de samme materialene som våre forgjengere.

2. Sannhetsgehalten: Hvordan kan våre etterkommere vite at kopien er nøyaktig utført?

Kan de stole på at historien og byggeteknikken som formidles, er identisk med den opprinnelige?

Større vedlikeholdsarbeider og endringer

Det må søkes om tillatelse for større vedlikeholdsarbeider, større reparasjoner og endringer i en fredet bygning. Som oftest blir det gitt tillatelse når endringene er små og tiltaket er nødvendig for fortsatt bruk. Kulturminneforvaltningens oppgave er å passe på at det ikke blir gjort så mange endringer i årenes løp at det til slutt er lite igjen av det opprinnelige huset.

Eksempler på større vedlikeholds-/istandssettingsarbeider som krever tillatelse:

- endring av utvendig malingtype/farge, fjerning av eldre malinglag, overmaling av dekor og lignende
- vedlikehold av utvendig kledning som innebærer et betydelig omfang utskifting av råteskadet virke
- restaurering av vinduer der det er råteskader som innebærer betydelig innspunsing av nytt virke og forbedring/endring av tekniske løsninger

Eksempler på andre endringer som krever tillatelse:

- utskifting av bygningselementer, som utvendig panel, vinduer og ytterdører
- tildekking eller fjerning av eksisterende utvendige overflater
- oppsetting eller riving av innvendige lettvegger
- installering av våtrom eller kjøkken
- etablering av infrastruktur, rørføringer, ventiler etc.
- fasadeendringer
- oppføring av tilbygg
- tilbakeføring til tidligere dokumenterbar tilstand

Et overordnet prinsipp er at alle endringer om mulig skal gjøres reversible, slik at de i framtida kan la seg tilbakeføre. Endringer og tilføyelser skal kunne fjernes uten at bygningen blir forringet. I praksis kan dette eksempelvis innebære at nye skillevegger festes slik at de lett kan fjernes uten å sette merkbare spor.

Tilbakeføring

Når vernemyndighetene skal vurdere forslag til endringer, vil de ta hensyn til hvilken periode – eventuelt flere perioder – i bygningens historie som fredningen søker å bevare. Hvis det er foretatt endringer i nyere tid, kan det i noen få tilfeller være aktuelt å tilbakeføre bygningen til et tidligere eller opprinnelig utseende. Dette kan gjelde et helt eksteriør, deler av bygningen, enkelte rom eller mindre bygningsdeler og detaljer. Følgende premisser og forutsetninger bør ligge til grunn for at en tilbakeføring skal kunne vurderes:

- Det foreligger sikker, god og tilstrekkelig dokumentasjon (tegninger, fotografier eller lignende) av den opprinnelige situasjonen.
- Tilbakeføring basert på gjetting kan normalt ikke godtas.
- De nyere tilføyelsene som fjernes eller tildekkes, har relativt lav/underordnet verdi.
- Kulturminnet er ikke for sterkt endret. Hus som har fått ny takform, hovedvolum eller lignende bør bevares slik de er. Tilbakeføring av vindustyper og kledning på en bygning med intakt hovedform, kan derimot være aktuelt.

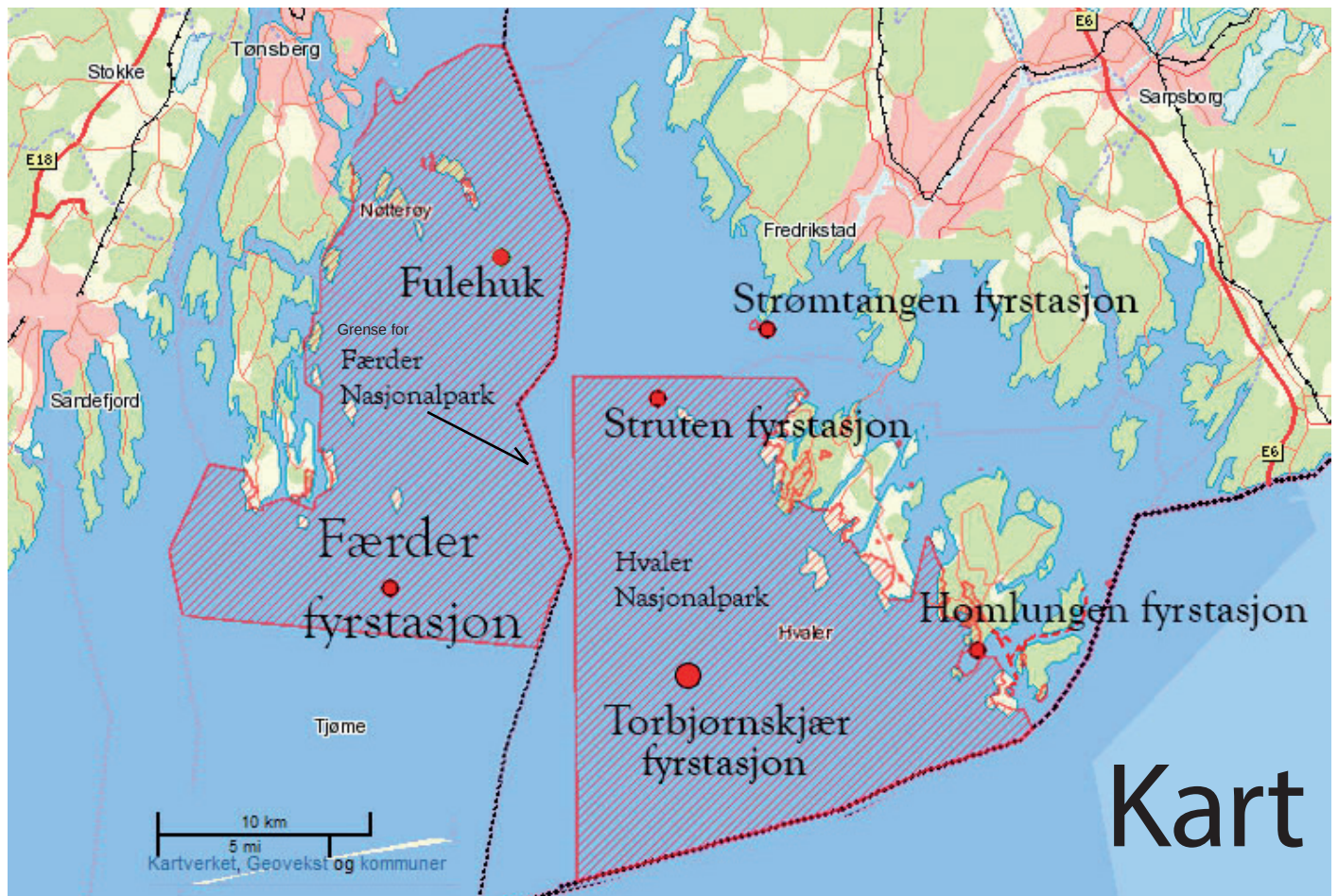
Homlungen

FYRSTASJON

SPESIELL DEL

Foto: Kystverket 15.8.2012

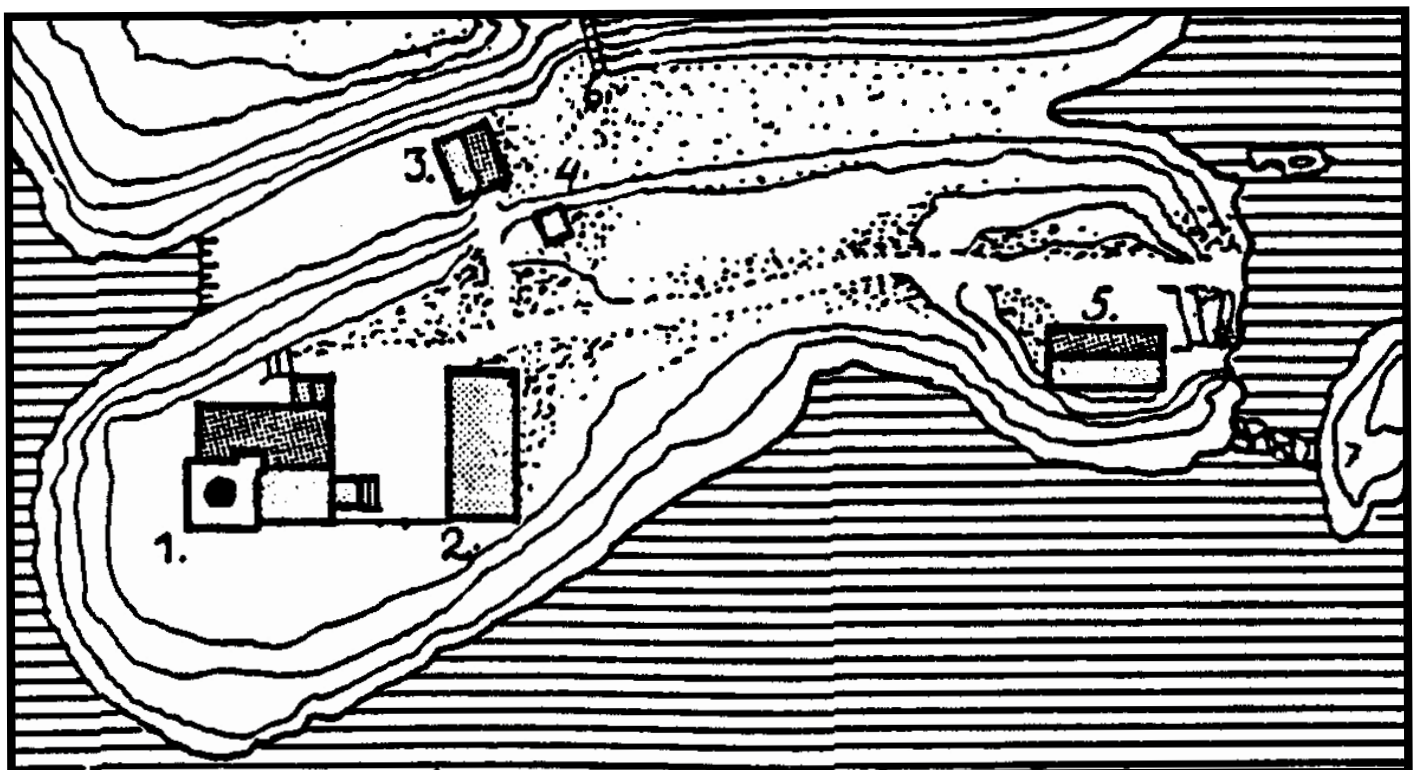

Situasjonskart

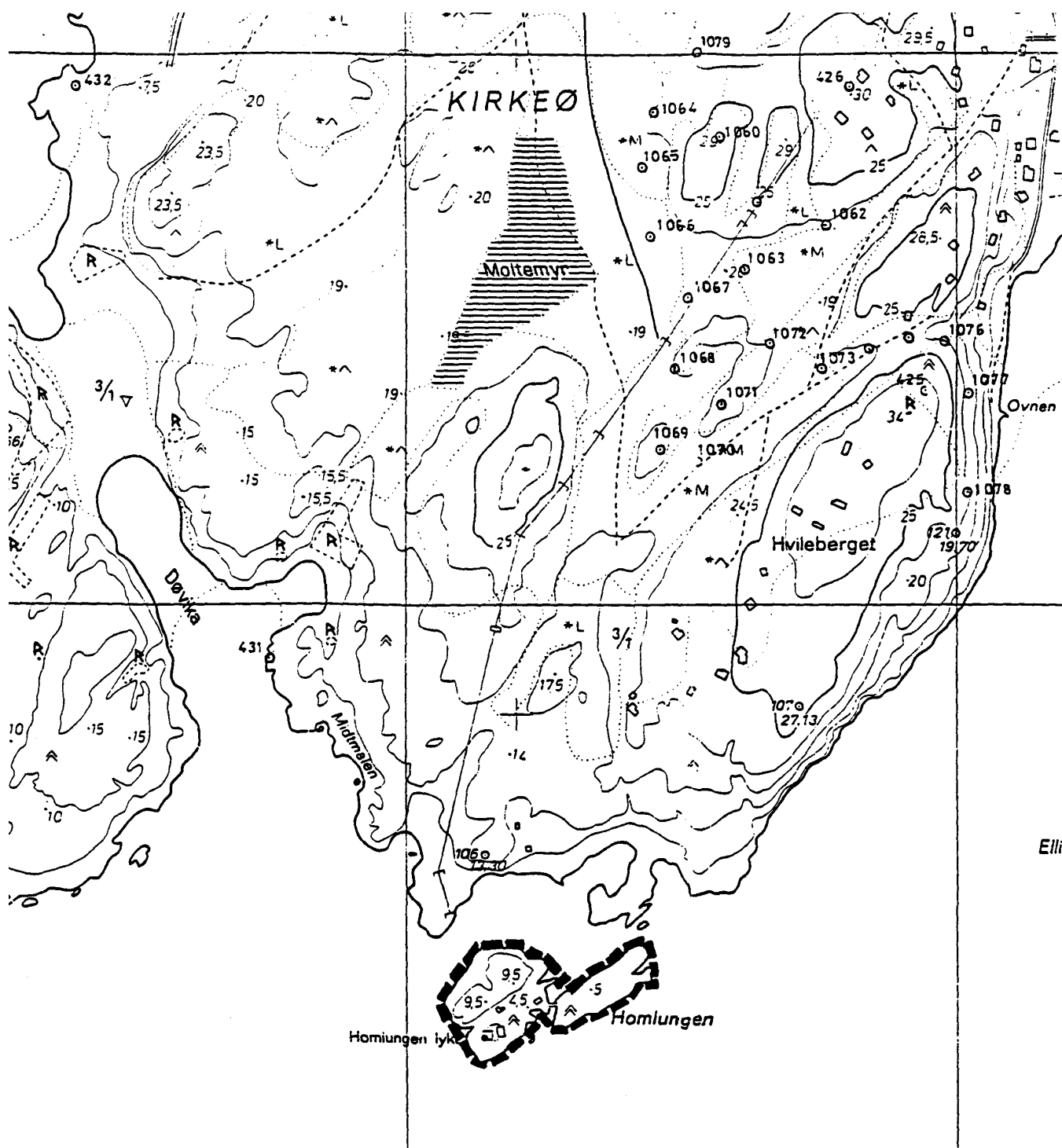
Hentet fra fredningsvedtaket.
Tegning: Sven Poulsson.

1. Fyrvokterboligen med fyrlykt
2. Uthus (med innredet stue)
3. Sauefjøs/hønsehus
4. Do

5. Naust
6. Trapp til nordre landing
7. Molo

Kart over fredningsområdet ved Homlungen fyrstasjon:

Homlungen fyrstasjon

Lauersvelgen

Ittholmen

HOMLUNGEN FYRSTASJON
(G.NR.3 B.NR.1/4) (STATENS V/KYSTVERKET)
HVALER KOMMUNE

■■■■■■■■■■ AVGRENSNING AV FREDN. OMR

3. NOVEMBER 1995, RIKSANTIKVAREN

Kart i målestokk 1:5000

Faktaopplysninger om Homlungen fyrstasjon:

Eiendomsinformasjon			
Opprettet		1867	
Fylke		Region	Kystverket
Kommune		0111 Hvaler	
Fyrlistennummer		005500	
Dato for fredningsvedtak		3. februar 1997	
Andre vernebestemmelser		FOR-2009-06-26-883 Forskrift om vern av Ytre Hvaler nasjonalpark, Hvaler og Fredrikstad kommuner, Østfold.	
Eiendom (kommunenr., gårdsnr., bruksnr.)		0111 - 3 - 4	
Nummer i Askeladden	86050	Grunneier	Kystverket
Utleie		Oslofjordens Friluftsråd	

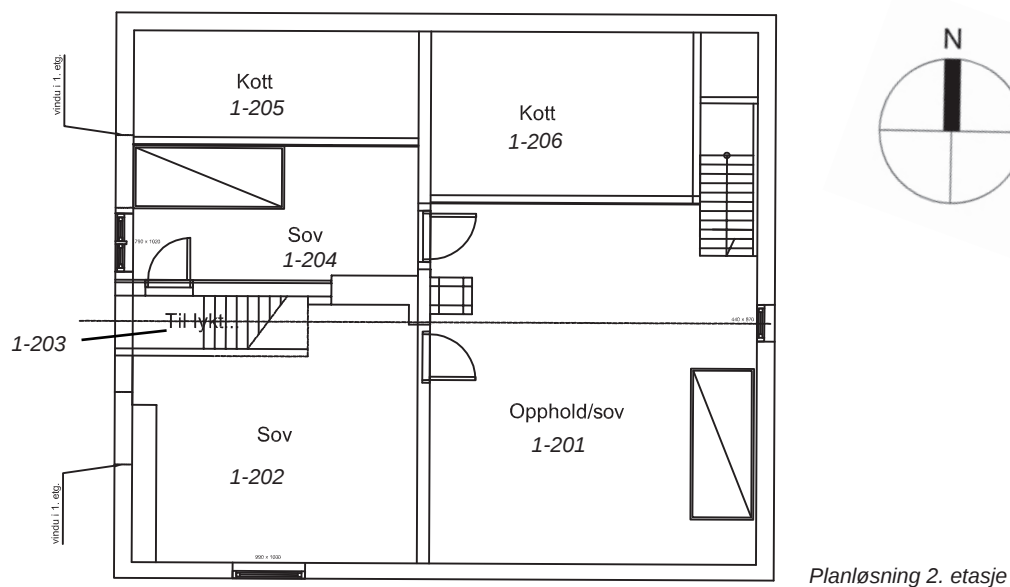
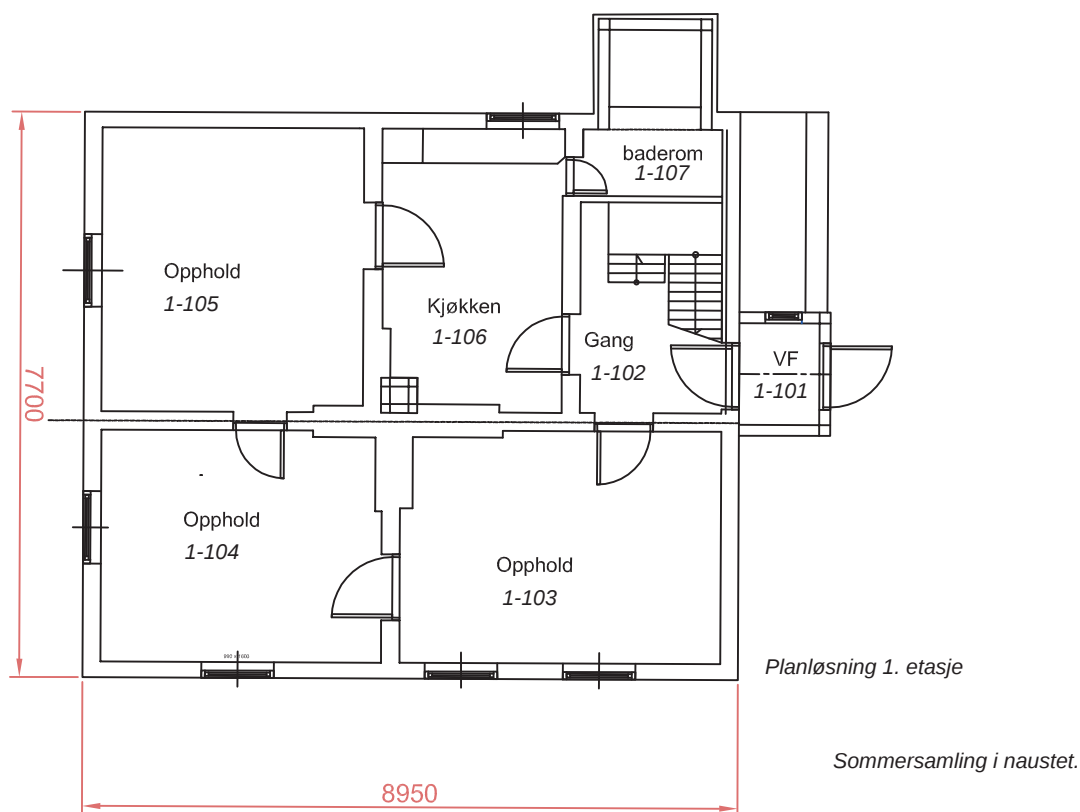
Oversikt over registrerte bygninger og konstruksjoner

Byggnr. i fredn. vedtaket	Bygnings-type	Bygg-status	GAB-nr.	Nummer i Askeladden	Verneklasse / §	Omfanget av fredningen
1	Fyrvokterbolig med fyrlykt	Intakt	146793851	86050-1	Klasse 1, kulturminneloven § 15	Hensikten med fredningen av fyrvokterboligen med fyrlykt er å sikre bygningenes arkitektur. Både hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket med hensyn til terrengtilpasning, volum, overflater, og detaljeringen så som fasadeløsninger med dekor, eldre vinduer, dører, materialbruk og overflater skal opprettholdes. Formålet er videre å bevare rominndeling, bygningsdeler og overflater i interiøret som inngår i fredningen.
2	Uthus	Intakt	146793878	86050-2	Kl. 1, kml § 15	Bevare bygningenes arkitektur. Både hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket med hensyn til terrengtilpasning, volum, overflater, og detaljeringen så som fasadeløsninger med dekor, eldre vinduer, dører, materialbruk og overflater skal opprettholdes.
3	Tidligere sauefjøs / hønseshus	Intakt	146793894	86050-3	Kl. 1, kml § 15	Samme som i feltet over
4	Do	Intakt	146848729	86050-4	Kl. 1, kml § 15	Samme som i feltet over
5	Naust	Intakt	146793886	86050-5	Kl. 1, kml § 15	Samme som i feltet over
6	Trapp til nordre landing	Intakt		86050-6	Kl. 1, kml § 19	
7	Molo / brygge	Intakt		86050-7	Kl. 1, kml § 19	
	Det fredete området				Kl. 1, kml § 19	Fredningsvedtaket etter § 19 omfatter et område avmerket på vedlagte kart datert 3.11.1995 og påført Riksantikvarens stempel, se forrige side.

Litt om fyrstasjonens historikk	Homlungen fyr ble første gang tent 1 oktober 1867, men allerede i 1845 hadde Skibsassuranceforeningen søkt om å få opprettet et ledfy i området etter et par tragiske forlis. Opprinnelig var Homlungen en husmannsplass under prestegården på Hvaler. Eiendommen ble fradelt og solgt til Fyrvesenet for 25 spd. Det første lyset var en simpel oljelykt på en vegg. Dette lyset ble erstattet av en 6. ordens fyrlinse i 1896. Neste oppgradering fant sted i 1915. Da fikk fyrbygningen sitt nåværende utseende med tårn på taket og det ble utstyrt med en 4. ordens linse. Homlungen ble elektrifisert og avbemannet i 1952. Innlagt vann og tilkoblet privat avløp i 2012.
Vernestatus	Fyrstasjonen er fredet etter kulturminneloven §15 (bygninger) og §19 (området). FOR-2009-06-26-883 Forskrift om vern av Ytre Hvaler nasjonalpark, Hvaler og Fredrikstad kommuner, Østfold.
Fra Riksantikvarens frednings-begrunnelse	Homlungen fyrstasjon har bygningshistorisk stor grad av autenticitet med svært små endringer i eksteriør og interiør etter 1915. Anlegget er et harmonisk, lite fyranlegg og en meget god representant for det lille trefyret. Fyrstasjonen fremstår i dag som et konsentrert og velproporsjonert anlegg som ligger i et godt bevart landskap. Ved sin form og beliggenhet ved innseilingen til Hvaler-øyene er Homlungen et identitetsskapende element. Etter Riksantikvarens vurdering har anlegget miljøverdi ved sin beliggenhet i sammenheng med det tidligere fiskersamfunnet på Lauer. Dessuten har fyrstasjonen sosialhistorisk verdi som et typisk eksempel på et familiebetjent fyr. Riksantikvaren anser Homlungen fyrstasjon med bygninger og området rundt fyrstasjonen som et kulturminne av nasjonal verdi. Det er spesielt fyrstasjonen som et lite, harmonisk trefyr-anlegg med den velbevarte fyrvokterboligen Riksantikvaren vil trekke frem i vurderingen av fyrstasjonens verneverdi.
Fyrstasjonens egenart, sårbarhet og tålegrense	Homlungen fyrstasjon er et ledfy. Fyrstasjonen er et konsentrert, velproporsjonert og harmonisk anlegg, beliggende i et godt bevart landskap. En glimrende representant for trefyrene.
Kystverkets føringer for ny bruk og videre utvikling	Fyrstasjonen er i ny bruk, og er godt tilrettelagt for allmenheten.

Fyrvokterbolig med fyrlykt

Bygningens navn	Fyrvokterbolig med fyrlykt	
Nummer i Askeladden	86050-1	
GAB nr.	146793851	
Byggnr. i fredn.vedtak	1	
Byggeår	1867, ombygget 1915 (tårn)	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Fyrvokterbolig med fyrlykt	
Fredningsomfang	Fredningen skal sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket med hensyn til terrengtilpasning, volum, overflater, og detaljering så som fasadeløsninger med dekor, eldre vinduer, dører, materialbruk og overflater skal opprettholdes. Formålet er videre å bevare rominndeling, bygningsdeler og overflater i interiøret som inngår i fredningen.	
Navigasjonsinstallasjon	Linse av 4. orden.	
Bygningsbeskrivelse	Fyrvokterboligen ble bygget i 1867. Bygningen ble ombygget i 1915 og fikk firkantet tårn med fyrlykt i sydvestre hjørne. Fyrvokterboligen er svært lite endret siden 1915. Bygningen er laftet i 1. etasje og kledd med stående panel. Huset har saltak tekket med lappskifer. Interiøret er fargerikt, med staffpanel, faspanel og fyllingsdører.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Betong 3. Grunnmur: Murt naturstein 4. Utvendige trapper og ramper: Granitt og betong 5. Gulv på grunn: Betong 6. Yttervegger: Laftevegger i 1. etasje, ellers bindingsverk 7. Ytterdører: Platekledd og isolert ramtredør. Hvitmalt. 8. Vinduer: Koblede trevinduer, 4-fags. 9. Tak: Saltak på hovedkonstruksjonen. flatt tak på galleri, kjegleformet tak på fyrlykt 10. Takteking: Lappskifer på huset 11. Takrenner og nedløp: Støpejern takrenne og nedløp fyrlykt. Ellers plast 12. Beslag: Stål pipebeslag 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Skråtak over inngangsparti 15. Innervegger: Laft/bindingsverk med trepanel på begge sider 16. Etasjeskiller: Trebjelkelag med golvbord og himling 17. Innvendige trapper: Malt, lukket tretrapp 18. Piper og ildsteder: En murt og pusset pipestokk 19. Luker og ventilasjon: Naturlig ventilasjon, ingen luker 20. Galleri og balkong: Galleri ved fyrlykt	
Endringshistorikk	Lite er endret siden 1915. De fleste vinduer skiftet siste gang 2015. Ny ytterkledning i 2015.	
Retningslinjer for videre utvikling	Det er verken nødvendig eller ønskelig med bygningsmessige endringer av fyrvokterboligen eller fyrlykta. Det er ikke adgang til selve navigasjonsinstallasjonen for andre enn Kystverkets ansatte.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper. Endring av eksisterende eller montering av ny fast innredning / installasjon er søknadspliktig. Dette gjelder også i forbindelse med Kystverkets egen virksomhet.	

Homlungen fyrstasjon - boligen 11-6-09 AF - Mål 1:100
Etasjeplaner (Ikke tatt med rom i lykt og kjeller).

Fasade syd

Fasade mot nord

Mot vest

Mot øst

Fasadehjørne nord-vest

Over: Vindfanget, rom 1-101 med blikk inn i 1-102.
Under: Opphold / soverom 1-103.

Over: Spisestue / oppholdsrom, 1-105.
Bildet over: 27.8.2015.
Øvrige interiørfoto på denne siden: Kystverket 6.7.2012

Over: Kjøkken 1-106. Under: trapp opp til 2. etasje fra gang 1-102.

Under: Det første rommet man kommer til i 2. etasje: rom 1-201.

Under: Fra kjellerrommet under kjøkkenet.

Over: Bilder fra fyrlykt, med linse.

Rømningsvindu i 2. etasje. Midtposten svinger ut med høyre vindusfag. I rom 1-204. Kystverket 2015

Uthus (med bolig)

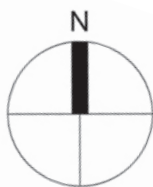
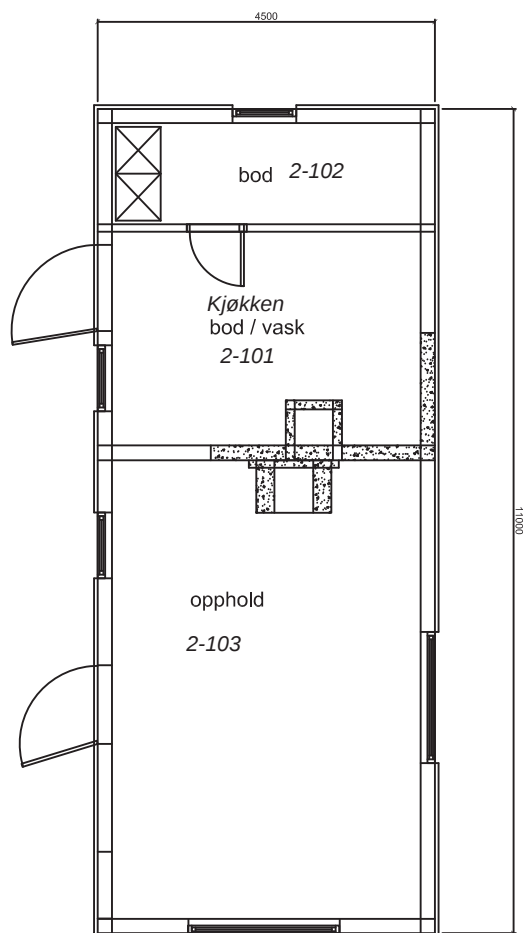
Bygningens navn	Uthus	
Nummer i Askeladden	86050-2	
GAB nr.	146793878	
Byggnr. i fredn.vedtak	2	
Byggeår	Ukjent	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Uthus	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder bygningens eksteriør, samt interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur / romfordeling.	
Bygningsbeskrivelse	Uthuset, som senere ble bygget om til bolig, er bygget i bindingsverkskonstruksjon og kledd med stående panel. Bygningen har pulttak.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Betong 3. Grunnmur: Gråstein / Naturstein 4. Utvendige trapper og ramper: Betong 5. Gulv på grunn: Betong / Tregulv 6. Yttervegger: Bindingsverk med utvendig tømmermannskledning 7. Ytterdører: Labankdører, rødmalte 8. Vinduer: Koblete vinduer med sprosse i ytterste glass. Empire 9. Tak: Pulttak 10. Taktekking: Beverhalestein, tegl 11. Takrenner og nedløp: Ingen 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Bindingsverk- /bordvegger med panel 16. Etasjeskiller: Trebjelkelag i boligdel, 1. etasje 17. Innvendige trapper: Ingen 18. Piper og ildsteder: Murt pipe til ildsted i oppholdsrom/boligdel 19. Luker og ventilasjon: Ingen 20. Galleri og balkong: Ingen	
Endringshistorikk	Uthuset er på et tidspunkt endret fra uthus til bolig. Taket hadde opprinnelig beverhalestein, iflg. bygningsbeskrivelse 1915-20. Er lagt om med nye beverhalestein 2012. 2 vinduer skiftet 2010. Installert enkel kjøkkeninnredning for ny bruk sommeren 2011.	
Retningslinjer for videre utvikling	Bygningen er godt egnet til ny bruk.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper.	

Fasade øst

Under: Gammel jernhengsel, fasade nord.

Fasade vest.

Nordfasade

Under: Hovedinngangsdør av labank, mot vest.

Under: Fasade mot syd. Kystverket 15.8.2012.

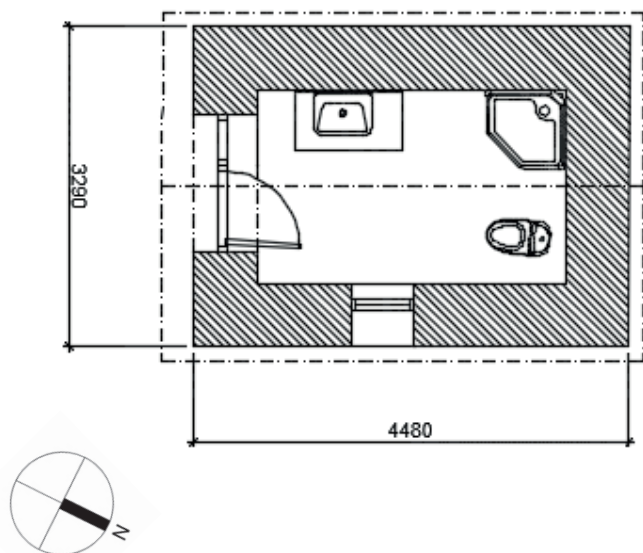
Over: "Kjøkken" i det gamle bryggerhuset, rom 2-101.

Under: Oppholdsrom / boligdel i uthuset. Rom 2-103.

Tidligere sauefjøs / hønsehus

Bygningens navn	Tidligere sauefjøs, hønsehus	
Nummer i Askeladden	86050-3	
GAB nr.	146793894	
Byggnr. i fredn.vedtak	3	
Byggeår	Ukjent	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Størrelse	4,4m x 3,23 m	
Opprinnelig funksjon	Hønsehus	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder bygningens eksteriør.	
Bygningsbeskrivelse	Tidligere sauefjøs/hønsehus er bygget i huggen stein i 1.etasje med loft i treverk. Bygningen har saltak tekket med beverhalestein.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Betong 3. Grunnmur: Gråstein / Naturstein 4. Utvendige trapper og ramper: Ingen 5. Gulv på grunn: Betong 6. Yttervegger: Naturstein 7. Ytterdører: Labankdør, hvitmalt, etterisolert. 8. Vinduer: Ingen 9. Tak: Saltak 10. Taktekking: Beverhalestein, tegl 11. Takrenner og nedløp: Ingen 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Ingen 16. Etasjeskiller: Trebjelkelag 17. Innvendige trapper: Ingen 18. Piper og ildsteder: Ingen 19. Luker og ventilasjon: Ingen 20. Galleri og balkong: Ingen	
Endringshistorikk	Sauefjøsset er tatt i bruk som sanitærrom. Dusj og toalett innlagt 2012. Taket er lagt om med nye beverhalestein.	
Retningslinjer for videre utvikling	Bygningen egner seg godt som sanitærrom.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper.	

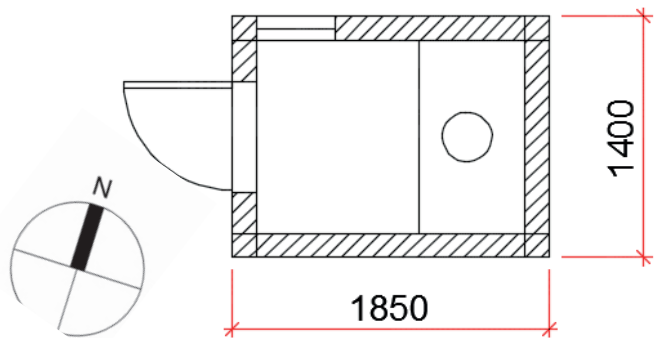

Over: Fasade mot syd.

Under: Nytt sanitæranlegg, 15.8.2012

Do		
Bygningens navn	Do	
Nummer i Askeladden	86050-4	
GAB nr.	146848729	
Byggnr. i fredn.vedtak	4	
Byggeår	Ukjent	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Privet	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder bygningens eksteriør.	
Bygningsbeskrivelse	Utedo. Pulttak med lappskifer. Doet er bygget i bindingsverkskonstruksjon og kledd med stående pløyd smalt ytterpanel.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Betong 3. Grunnmur: Betong 4. Utvendige trapper og ramper: Betong 5. Gulv på grunn: Betong 6. Yttervegger: Bindingsverk med panel 7. Ytterdører: Labankdør, hvitt 8. Vinduer: Enkelt trevindu, fastkarm. 9. Tak: Pulttak 10. Taktekking: Lappskifer 11. Takrenner og nedløp: Ingen 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Ingen 16. Etasjeskiller: Ingen 17. Innvendige trapper: Ingen 18. Piper og ildsteder: Ingen 19. Luker og ventilasjon: Ingen 20. Galleri og balkong: Ingen	
Endringshistorikk	Utedoen er autentisk.	
Retningslinjer for videre utvikling	Bygningen er ikke egnet til ny bruk, nye sanitærinstallasjoner er montert i det tidligere sauefjøsset, koblet til privat vann- og avløpsnett.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper.	

Over: Doen sett fra syd.

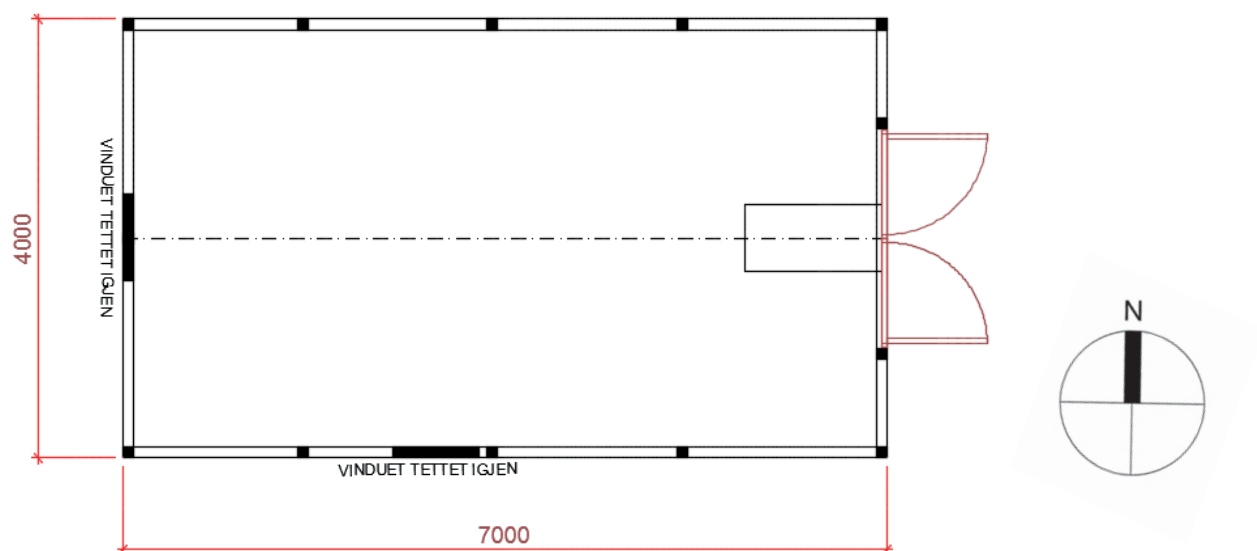
Over: Hjørne mot SØ
Under: Fasade syd

Under. Hjørne NØ

Naust		
Bygningens navn	Naust	
Nummer i Askeladden	86050-5	
GAB nr.	146793886	
Byggnr. i fredn.vedtak	5	
Byggeår	Ukjent	
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet	
Opprinnelig funksjon	Naust	
Fredningsomfang	Fredningen gjelder bygningens eksteriør, samt interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur / romfordeling.	
Bygningsbeskrivelse	Naustet er bygget i bindingsverkskonstruksjon og kledd med stående panel. Naustet har saltak tekket med plater.	
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Betong 3. Grunnmur: Naturstein 4. Utvendige trapper og ramper: Betong 5. Gulv på grunn: Gulvbord 6. Yttervegger: Bindingsverk med stående trekledning 7. Ytterdører: Dobbel labankdør, rødmalt 8. Vinduer: Vinduer gjenspikret 9. Tak: Saltak, sperretak 10. Taktekking: Sorte aluminiumsplater 11. Takrenner og nedløp: Ingen 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Ingen 16. Etasjeskiller: Trebjelkelag 17. Innvendige trapper: Ingen 18. Piper og ildsteder: Ingen 19. Luker og ventilasjon: Ingen 20. Galleri og balkong: Ingen	
Endringshistorikk	Vinduer fjernet. Skiftet taktekking. Oppr. taktekking: beverhalestein, tegl.	
Retningslinjer for videre utvikling	Bygningen er godt egnet til ny bruk.	
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper.	

Under: Fasade mot nord

Under: Fasade mot vest

Fasade syd.

Østfasade med
båtopptrekk.

Sommersamling i nauset.

Det fredete området

Foto: OFF 13.8.2013

Fra Riksantikvarens fredningsvedtak:

Omfanget av fredningen: Fredningsvedtaket etter § 19 omfatter et område avmerket på vedlagte kart datert 3.11.1995 og påført Riksantikvarens stempel. Innenfor fredningsområdet er det foruten bygningene molo, brygge, trapp, vei, plankegjærde og landing.

Formålet med fredningen: Formålet med fredningen av området rundt bygningene er å bevare anleggets virkning i landskapet gjennom å opprettholde anleggets karakter slik det framstår med teknisk utstyr knyttet til fyrdriften, trapp, plankegjærde, vei, molo, brygge og landing. Virkningen av anlegget i landskapet er avhengig av at det arealet som er foreslått fredet ikke bebygges og at framtidig bruk ikke er i konflikt med fredningen.

Fredningsbestemmelser: 6. Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre områdets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen. Dette gjelder alle former for bebyggelse, anlegg eller utvidelse av veier, oppsetting av gjerder, bakkeplanering, uttak av masser og andre landskapsinngrep.

Kystverkets kommentarer:

Skjøtsel av området: Ved skjøtsel av uteområdet skal det tas utgangspunkt i nåværende, eventuelt tidligere situasjon. Eventuell ny beplantning skal ikke tilføre planter som ikke hørte hjemme på fyrstasjonen da den var bemannet.

Skilting: All utendørs skilting er søknadspliktig. Det skal legges opp til en nøktern og enhetlig bruk av skilting. Skiltingen skal være i tråd med Kystverkets retningslinjer for skilting, og hovedformålet er formidling av fyrstasjonens historie. Andre offentlige myndigheters skilting skal i størst mulig grad tilpasses Kystverkets skilting.

Annet:

Oversikt over Kystverkets fyrstasjoner

Region	Fredete fyrstasjoner	Bygninger	Ikke fredete fyrstasjoner	Bygninger	SUM
Sørøst	20	i Kystverkets eie	8	i Kystverkets eie	28
	Torbjørnshjær		Struten		
	Homlungen		Strømtangen Fredrikstad		
	Færder		Digerudgrunnen		
	Store Færder (ruin)		Steilene		
	Svenner		Twistein		
	Stavernsodden		Langøytangen	delvis	
	Jomfruland		Songvår		
	Strømtangen Kragerø		Søre Katland		
	Stavseng				
	Lyngør				
	Ytre Møkkalasset				
	Store Torungen				
	Lille Torungen				
	Homborsund				
	Grønningen				
	Oksøy				
	Ryvingen				
	Hatholmen				
	Lindenes				
	Lista				
Vest	12		11		23
	Eigerøy	delvis	Lille Prestskjær		
	Feistein		Viberodden		
	Kvitsøy		Flatholmen		
	Geitungen		Fjøløy		
	Utsira		Ryvarden	delvis	
	Røværsholmen		Holmengrå		
	Slåtterøy		Kvanhovden		
	Hellisøy		Hendanes		
	Utvær		Ulvesund		
	Geita		Skongenes		
	Ytterøyane		Kråkenes		
	Stabben				
Midt-Norge	19		16		35
	Runde		Svinøy		
	Grasøyane		Flåvær		
	Hogsteinen		Lepsøyrev		
	Alnes	delvis	Erkna		
	Ulla		Storholmen		
	Ona	delvis	Flatflesa		
	Kvitholmen		Bjørnsund		
	Grip		Hestskjær		
	Haugjegla		Stavenes		
	Sletringen		Tyrhaug		
	Sula	delvis	Skalmen		
	Vingleia		Terningen		
	Halten		Finnvær		
	Kjeungskjær		Asenvågøy		
	Kaura		Grinna		
	Buholmråsa		Gjeslingene		
	Kya				
	Nordøyan				
	Sklinna				
Nordland	10		8		18
	Bremstein		Ytterholmen		
	Åsvær		Træna		
	Myken		Kalsholmen		
	Landegode		Tennholmen		
	Måløy-Skarholmen		Barøy		
	Tranøy		Moholmen		
	Skrova		Glåpen		
	Skomvær		Værøy		
	Anda				
	Andenes				
Troms og Finnmark	7		3		10
	Hekkingen		Torsvåg		
	Fugløykalven		Fruholmen		
	Slettnes		Helnes		
	Kjølnes				
	Makkaur				
	Vardø				
	Bøkfjord				Tils.
Totalt antall	68		46		114

Senter for eiendom og kultur
28.06.2012

DERES REF.

DERES DATO

VÅR REF.
97/626-1
Ark. B-12

VÅR DATO

Likelydende brev til:

03 FEB. 1997

- Kystdirektoratet
- Kystverket 1.distrikt
- Hvaler kommune
- Østfold fylkeskommune

HOMLUNGEN FYRSTASJON, GNR. 3, BNR. ⁴~~4/1~~, HVALER KOMMUNE**VEDTAK OM FREDNING MED HJEMMEL I LOV OM KULTURMINNER
§§ 15 OG 19, JFR. § 22**

Med hjemmel i lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 §§ 15 og 19, jfr. § 22, fatter herved Riksantikvaren vedtak om fredning av Homlungen fyrstasjon, gnr. 3 bnr. 4/1, Hvaler kommune.

Myndighet til å fatte vedtak om fredning er delegert fra Miljøverndepartementet til Riksantikvaren ved Departementets vedtak av 30. juni 1989 med endringer fastsatt 23. desember 1992.

Omfanget av fredningen

Fredningsvedtaket omfatter følgende bygninger og anlegg på Homlungen fyrstasjon med hjemmel i kulturminneloven § 15:

- 1 Fyrvokterbolig med fyrlykt
- 2 Uthus (med bolig)
- 3 Tidligere sauefjøs/hønsehus
- 4 Do
- 5 Naust
- 6 Trapp til nordre landing
- 7 Molo/brygge

Tallene refererer seg til vedlagte kart, vedlegg 1. Fredningsvedtaket omfatter fyrvokterbygningens eksteriør og interiør og de øvrige bygningenes eksteriør.

Fredningsvedtaket etter § 19 omfatter et område avmerket på vedlagte kart datert 3.11.1995 og påført Riksantikvarens stempel, vedlegg 2.

Dok.navn: H:\FYRLBN\OSTFOLD\HOMLUNG\VEDTAK.DOC

POSTADRESSE:
Postboks 8196 Dep.
0034 OsloBESØKSADRESSE:
Dronningens gt. 13
0152 OsloTELEFON:
22 94 04 00TELEFAX:
22 94 04 04

Formålet med fredningen

Med den store betydningen sjøveis kommunikasjon har hatt i norsk historie og samfunnsliv, har det vært en viktig nasjonal oppgave å bygge ut et sikkert nett av navigasjonshjelpemidler. Det norske fyrvesenet har gjennom årenes løp opparbeidet en kompetanse og erfaring som gjør Norge til en viktig fyrnasjon i internasjonal sammenheng. Oppbyggingen og utviklingen av det landsomfattende fyrsystemet er et av de mest omfattende prosjekter den norske stat har gjennomført.

Formålet med fredningen er å bevare et representativt utvalg av norske fyrstasjoner for å belyse vår kysthistorie. Homlungen fyrstasjon er i bygnings- og kulturhistorisk sammenheng et verdifullt anlegg.

Hensikten med fredningen av fyrvokterboligen med fyrlykt og de øvrige bygningene er å sikre bygningenes arkitektur. Både hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket med hensyn til terrengtilpasning, volum, overflater, og detaljeringen så som fasadeløsninger med dekor, eldre vinduer, dører, materialbruk og overflater skal opprettholdes.

Formålet er videre å bevare rominndeling, bygningsdeler og overflater i interiøret som inngår i fredningen.

Vedlikehold og istandsetting av bygningene skal utføres med tradisjonelle materialer og etter tradisjonelle metoder som er tilpasset bygningenes egenart.

Formålet med fredningen av området rundt bygningene er å bevare anleggets virkning i landskapet gjennom å opprettholde anleggets karakter slik det framstår med teknisk utstyr knyttet til fyrdriften, trapp, plankegjerd, vei, molo, brygge og landing. Virkningen av anlegget i landskapet er avhengig av at det arealet som er foreslått fredet ikke bebygges og at framtidig bruk ikke er i konflikt med fredningen.

Fredningsbestemmelser

Fredningsbestemmelsene er fastsatt med hjemmel i kulturminneloven § 15, tredje ledd og § 19, annet ledd. Bestemmelsene gjelder i tillegg til kulturminnelovens bestemmelser om vedtaksfredete kulturminner fra nyere tid.

1. Det er ikke tillatt å rive bygningene eller deler av disse.
2. Det er ikke tillatt å bygge om bygningenes eksteriør eller de deler av bygningenes interiør som omfattes av fredningen.
3. Utskifting av bygningselementer eller materialer, forandring av overflater, eller annet arbeid utover vanlig vedlikehold på bygningens eksteriør, er ikke tillatt. Unntatt fra dette er teknisk utstyr i drift som Kystverket på grunn av fyrdriften finner det nødvendig å gjøre inngrep i og eventuelle tilbakeføringer, jfr. pkt. 8.

4. Utskifting av bygningsselementer eller materialer, forandringer av overflater eller annet arbeid utover vanlig vedlikehold i de deler av interiøret som omfattes av fredningen, er ikke tillatt. Unntatt fra dette er teknisk utstyr i drift som Kystverket på grunn av fyrdriften finner det nødvendig å gjøre inngrep i og eventuelle tilbakeføringer, jfr. pkt. 8.
5. Utskifting av anleggselementer eller materialer eller annet arbeid utover vanlig vedlikehold i de deler av uteanlegget som omfattes av fredningen, er ikke tillatt. Unntatt fra dette er teknisk utstyr i drift som Kystverket på grunn av fyrdriften finner det nødvendig å gjøre inngrep i eventuelle tilbakeføringer, jfr. pkt. 8.
6. Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre området karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen. Dette gjelder alle former for bebyggelse, anlegg eller utvidelse av veier, oppsetting av gjerder, bakkeplanering, uttak av masser og andre landskapsinngrep. Unntatt fra dette er teknisk utstyr i drift som Kystverket på grunn av fyrdriften finner det nødvendig å gjøre inngrep i og eventuelle tilbakeføringer, jfr. pkt. 8.
7. Vedlikehold og istandsetting skal skje med tradisjonelle materialer og metoder tilpasset anleggets egenart.
8. Tilbakeføringer der det er foretatt endringer i senere tid, kan gjennomføres dersom det kan gjøres på et sikkert, dokumentert grunnlag og etter godkjenning av antikvarisk myndighet.

Skjøtselsplan med hjemmel i kulturminneloven § 21

Forvaltningsmyndighet eller den som forvaltningsmyndighet bestemmer kan utarbeide bevaringsplan for bygningsanlegget og for området rundt bygningene på fyrstasjonen.

Bevaringsplanen skal inneholde retningslinjer for bevaring, tilbakeføring og videreutvikling av bygningsanlegget og området rundt bygningene på fyrstasjonen. Ved bevaring og skjøtsel skal det tas utgangspunkt i opprinnelig eller dagens situasjon.

Generelt

Fredningen skal ikke være til hinder for den tekniske driften av fyrstasjonen.

Følger av fredningen

Når det gjelder behandling av fredete hus og anlegg vises det til kulturminneloven §§ 15a - 18 samt ovennevnte fredningsbestemmelser.

I henhold til Miljøverndepartementets vedtak om delegering av 30. juni 1989 med endringer fastsatt 23. desember 1992, er forvaltningen av fredete områder, bygninger og anlegg tillagt den enkelte fylkeskommune. Riksantikvaren er klageinstans for enkeltvedtak fattet av fylkeskommunen, jfr. forvaltningsloven § 28.

I henhold til lov om kulturminneloven § 15a kan departementet i særlig tilfelle gi dispensasjon fra fredningen og fredningsbestemmelsene for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep eller dersom det dreier seg om mindre endringer. Denne dispensasjonsmyndigheten er i henhold til forskrifter av 23. desember 1992 delegert til den enkelte fylkeskommune.

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse til å sette i gang alle typer tiltak som går ut over vanlig vedlikehold. Søknad om tillatelse skal sendes fylkeskommunen som avgjør om tiltaket kan iverksettes eller ikke. Oppstår det tvil om hva som ansees som vanlig vedlikehold, skal fylkeskommunen kontaktes.

Det grunnleggende prinsippet for vedlikehold av fredete bygninger er å bevare mest mulig av de opprinnelige eller eldre bygningselementene og detaljene som kledning, vinduer, dører, listverk, gerikter og overflatebehandling. Vedlikehold av fredete bygninger og anlegg skal så langt som mulig skje i samsvar med opprinnelig utførelse, teknikk og materialbruk og for øvrig i samsvar med fredningsbestemmelsene.

Det er eier som har ansvaret for det løpende vedlikeholdet av fredete bygninger og anlegg.

Bakgrunn for fredningssaken

Gjennom de senere årenes avfolkning er fyrstasjonenes bygningsmasse og øvrige anlegg truet av forfall og utslettelse. Dette har ført til et samarbeide mellom Kystdirektoratet og Riksantikvaren om utarbeidelse av en nasjonal verneplan for fyrstasjoner. I planen er det valgt ut et representativt utvalg av landets fyrstasjoner som skal vernes gjennom fredning.

I dag er fyrstasjonene utsatt for store forandringer med hensyn til bruk og drift. Dette har gjort det nødvendig å ta stilling til hvilke fyrstasjoner som skal bevares i sin nåværende form. Gjennom en fredning vil Riksantikvaren legge antikvariske prinsipper og retningslinjer til grunn for den videre behandling av fyrstasjonene.

Eiendoms- og reguleringsmessige forhold

Homlungen ligger innenfor et område som er regulert til landbruk-, natur-, og friluftsområder (LNF-område).

Staten ved Kystdirektoratet står som eier av Homlungen fyrstasjon. Fyrstasjonen brukes i dag som feriested for Kystdirektoratet.

Homlungen fyrstasjon som kulturminne. Beskrivelse av anlegget

Homlungen fyrstasjon ligger på en øy med samme navn ved sydspissen av Kirkøy på østsiden av Oslofjorden. Fyrstasjonen ble opprettet i 1867 og er et ledfyr. Anlegget er et lite trefyr. Fyrstasjonen ligger i nær sammenheng med det tidligere fiskesamfunnet på Lauer.

Fyrstasjonen består av fyrvokterbolig med fyrlykt, uthus med bolig, tidligere sauefjor/hønsehus, do og naust. Bebyggelsen har gjennomgått enkelte bygningsmessige endringer gjennom årene.

Fyrvokterboligen ble bygget i 1867. Bygningen ble ombygget i 1915 og fikk fir-kantet tårn med fyrlykt i syd-vestre hjørne. Fyrvokterboligen er svært lite endret siden den tid. Bygningen er laftet i 1. etasje og kledd med stående panel. Huset har saltak tekket med lappskifer. Interiøret med staff- og faspanel, fyllingsdører og dørbeslag mm. er også svært lite endret siden 1915.

Uthuset, som senere ble bygget om til bolig, er bygget i bindingsverkskonstruksjon og kledd med stående panel. Bygningen har pulttak.

Tidligere sauefjor/hønsehus er bygget i huggen stein i 1. etasje med loft i treverk. Bygningen har saltak tekket med plater.

Naustet og do er bygget i bindingsverkskonstruksjon og kledd med stående panel. Naustet har saltak tekket med plater, mens doen har pult-tak tekket med lappskifer.

Innenfor fredningsområdet er det foruten bygningene molo, brygge, trapp, vei, plankegjærde og landing.

Av fyrtekniske installasjoner har fyrstasjonen et linseapparat av 4. orden signert Henry Lepaute Fils a Paris 1878. Det opprinnelige snortrekket er intakt.

Homlungen fyrstasjon ble automatisert og avfolket i 1952. Fyrstasjonen er i meget god stand.

Registreringsmateriale og fotodokumentasjon som er benyttet i forbindelse med utarbeidelse av fredningsforslaget, oppbevares hos Riksantikvaren.

Riksantikvarens vurdering av kulturminnet. Begrunnelse for fredningsvedtaket

Fyrstasjonene langs kysten er blant landets mest markante kulturminner som på en spesiell måte er med på å karakterisere Norge som kyst- og sjøfartsnasjon. Fyrstasjonene har både kulturhistorisk og arkitektonisk verdi; kulturhistorisk ved deres tilknytning til sjøfart, fyrvesen og kystkultur og arkitektonisk ved deres særegne form og plassering.

Homlungen fyrstasjon har bygningshistorisk stor grad av autenticitet med svært små endringer i eksteriør og interiør etter 1915. Anlegget er et harmonisk, lite fyr-anlegg og en meget god representant for det lille trefyret.

Fyrstasjonen fremstår i dag som et konsentrert og velproporsjonert anlegg som ligger i et godt bevart landskap. Ved sin form og beliggenhet ved innseilingen til Hvaler-øyene er Homlungen et identitetsskapende element. Etter Riksantikvarens vurdering har anlegget miljøverdi ved sin beliggenhet i sammenheng med det tidligere fiskersamfunnet på Lauer. Dessuten har fyrstasjonen sosialhistorisk verdi som et typisk eksempel på et familiebetjent fyr.

Riksantikvaren anser Homlungen fyrstasjon med bygninger og området rundt fyrstasjonen som et kulturminne av nasjonal verdi. Det er spesielt fyrstasjonen som et lite, harmonisk trefyr-anlegg med den velbevarte fyrvokterboligen Riksantikvaren vil trekke frem i vurderingen av fyrstasjonens verneverdi.

På bakgrunn av vurderingene ovenfor finner Riksantikvaren at Homlungen fyrstasjon er et så verdifullt bygningsanlegg i både kulturhistorisk og arkitektonisk sammenheng at det oppfyller betingelsene for fredning etter bestemmelsen i § 15.

Riksantikvaren finner videre at det er hjemmel for å frede det avsatte området i henhold til lov om kulturminner § 19. Fredningsområdet omfatter fyrstasjonens nærmeste omgivelser og innbefatter kulturminner som vei, bro, molo, brygge, gjerde og landing som hører med til fyranlegget. Etter Riksantikvarens oppfatning er det nødvendig å frede det avsatte området for å oppnå hensikten med områdefredningen, nemlig å bevare virkningen av fyrstasjonen i miljøet.

Redegjørelse for saksgang og høringsuttalelser

Varsel om igangsettelse av fredningssak ble i samsvar med lov om kulturminner § 22.1 meddelt Kystverket 1. distrikt, Hvaler kommune og Østfold fylkeskommune i brev av 6. september 1995. Samtidig ble meldingen kunngjort i Fredrikstad-Avisa Demokraten og Fredrikstad Blad. Det er ikke kommet bemerkninger til varselet.

Det ble deretter utarbeidet fredningsforslag som ble sendt ut på høring til berørte parter i brev av 24. mai 1996. Forslaget ble samtidig lagt ut til offentlig ettersyn i Hvaler kommune og i Østfold fylkeskommune samt kunngjort i Norsk Lysingsblad, Fredrikstad-Avisa Demokraten og Fredrikstad Blad. Ved høringsfristens utløp var det kommet inn to (2) uttalelser til forslaget; fra Kystverket 1. distrikt i brev av 26. juni 1996 og fra Østfold fylkeskommune i brev av 3. juli 1996. Begge uttalelsene støtter fredningsforslaget.

Fredningsforslaget ble i brev av 29. juli 1996 oversendt Hvaler kommune for behandling i kommunestyret. Riksantikvaren har mottatt brev av 29. august 1996 fra Hvaler kommune vedlagt utskrift av kommunestyrets behandling av saken. Hvaler kommune imøteser fredning av Homlungen fyrstasjon. Kommunestyret forutsetter at dagens bruk endres slik at almenhetens adgang sikres. Dessuten bes

administrasjonen iverksette tiltak overfor Kystverket grunnet utslipp fra Homlungen samt vurdere lovligheten av Kystverkets bruk av fyrstasjonen.

Fredningen berører ikke bruken av området så lenge denne ikke innebærer inngrep i bygninger og området. Spørsmål vedrørende bruk er eiers ansvar og må tas opp med denne. Det samme gjelder forhold som utslipp fra stasjonen.

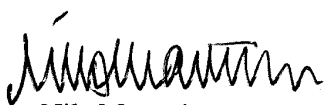
Da Hvaler kommune forøvrig imøteser fredningen, og på bakgrunn av ovenstående begrunnelse, finner Riksantikvaren det riktig å fatte vedtak om fredning av Homlungen fyrstasjon.

Opplysning om klageadgang og tinglysing

Riksantikvarens vedtak om fredning kan påklages til Miljøverndepartementet, jfr. forvaltningsloven § 28. Eventuell klage stiles til Miljøverndepartementet men sendes Riksantikvaren innen tre uker fra mottakelsen av vedtaket.

Fredningsvedtaket vil bli tinglyst av Riksantikvaren i samsvar med lov om kulturminner § 22.5.

Med hilsen

Nils Marstein
riksantikvar

Unni Grønn

Vedlegg: - Tegning over fyrstasjonen
- Kart over fredningsområdet

Gjenpart
m/vedlegg: - Miljøverndepartementet
- Østfold fylkeskommune, kulturavdelingen
- Fylkesmannen i Østfold
- Forbundet KYSTEN
- Fortidsminneforeningen i Østfold
- Norsk Sjøfartsmuseum

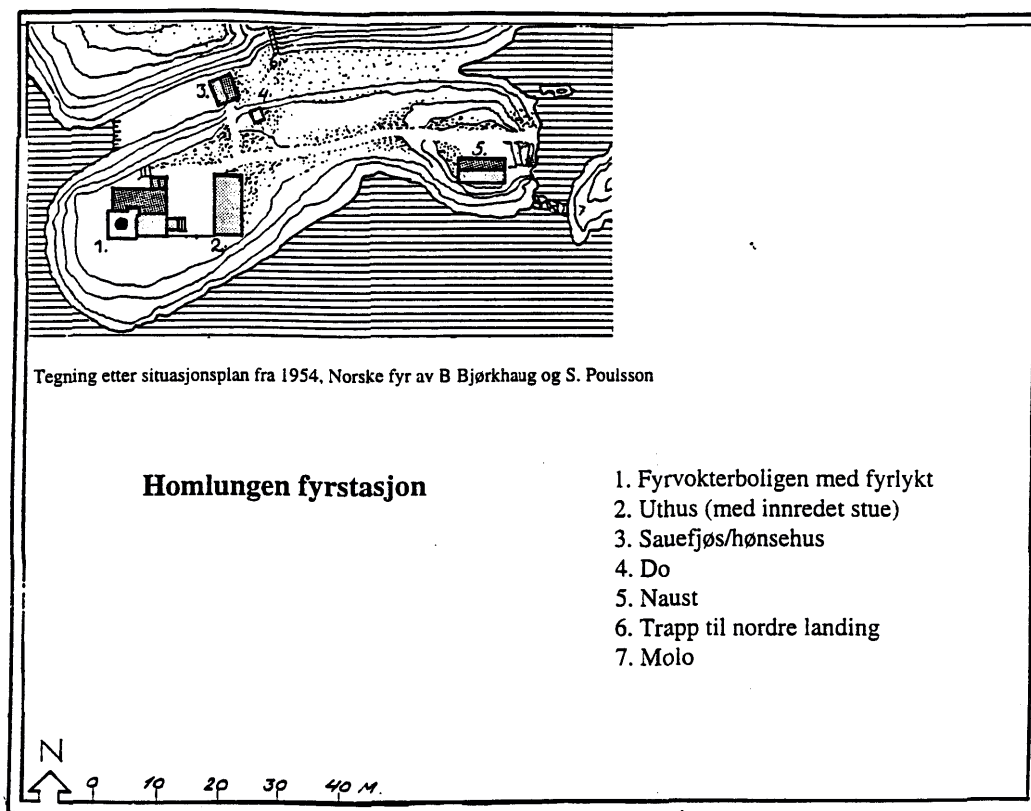
Likelydende brev til:

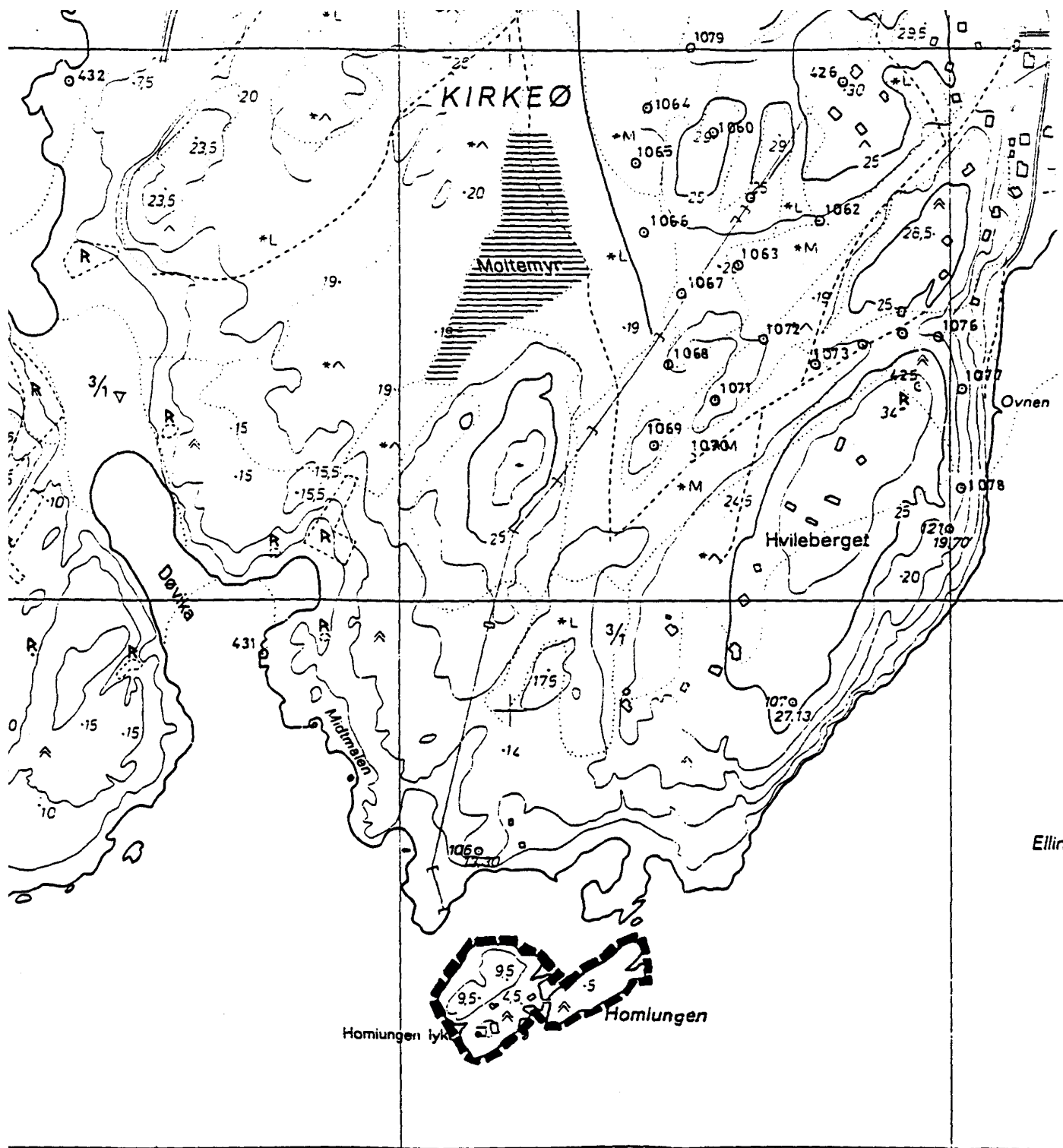
Kystdirektoratet
P.b. 8158 Dep.
0033 Oslo

Kystverket 1. distrikt
Langbryggen 13
4800 Arendal

Østfold fylkeskommune
P.b. 220
1701 Sarpsborg

Hvaler kommune
1680 Skjærshallen

Lauersvelgen

tholmen

M. S. 1996
24.5.1996

HOMLUNGEN FYRSTASJON
(G.NR.3 B.NR.1/4) (STATENS V/KYSTVERKET)
HVALER KOMMUNE

■■■■■■■■■■ AVGRENSNING AV FREDN. OMR.

3. NOVEMBER 1995, RIKSANTIKVAREN

Kart i målestokk 1:5000